

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีประเด็นในการศึกษาถึงองค์ความรู้ วิธีการผลิตและการปรับตัวของเกษตรกรกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลง และหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่มดังกล่าว ซึ่งจะมีรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการศึกษา
2. พื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย
3. กลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย
4. ประเภทของข้อมูล
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิจัย
7. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมีขอบเขตการเก็บข้อมูลดังนี้

1. บริบททั่วไปของชุมชนตำบลป่าสัก และความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
2. องค์ความรู้ วิธีการผลิตและการปรับตัวของเกษตรกรกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลง
3. กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง
4. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง

พื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย

การเลือกพื้นที่ในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- 1) เป็นพื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรหรือความต้องการที่จะทดลองหาแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติร่วมกัน
- 2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือความต้องการทุกภาคส่วน ยินดีที่จะเป็นแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกัน
- 3) เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีที่เล็งในการให้คำปรึกษาแนะนำและหนุนเสริมกระบวนการทำงาน

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวนทั้งสิ้น 18 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่ที่ 1	บ้านสันคะยอม	10. หมู่ที่ 10	บ้านหนองหลุม
2. หมู่ที่ 2	บ้านหนองบัว	11. หมู่ที่ 11	บ้านหนองท่า
3. หมู่ที่ 3	บ้านป่าดิงงาม	12. หมู่ที่ 12	บ้านสันหลวง
4. หมู่ที่ 4	บ้านหลุก	13. หมู่ที่ 13	บ้านหนองซิว
5. หมู่ที่ 5	บ้านหนองปลาขอ	14. หมู่ที่ 14	บ้านหนองไซ
6. หมู่ที่ 6	บ้านสันป่าสัก	15. หมู่ที่ 15	บ้านน้ำบ่อหลวง
7. หมู่ที่ 7	บ้านน้ำพุ	16. หมู่ที่ 16	บ้านทรายทอง
8. หมู่ที่ 8	บ้านห้วยม้าโค้ง	17. หมู่ที่ 17	บ้านใหม่ร่องเกลบ
9. หมู่ที่ 9	บ้านกอเปา	18. หมู่ที่ 18	บ้านใหม่จตุจักร

เหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ตำบลป่าสัก เนื่องจากในปี พ.ศ. 2551 ขณะที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนต่างๆ ทางตำบลป่าสักกำลังเริ่มดำเนินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสนับสนุนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก จึงเกิดความสนใจ เมื่อเข้าพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเกษตรกร พบว่าการดำเนินโครงการอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายอย่างที่ต้องการแก้ไขร่วมกัน ทั้งเรื่องการติดตามผลการดำเนินงาน กิจกรรมที่จะหนุนเสริมให้แก่เกษตรกร ปัญหาด้านการผลิตและความมุ่งมั่นเอาใจใส่ต่อกิจกรรมของเกษตรกร จึงนำมาสู่ความสนใจในการพัฒนาเป็นโจทย์ของงานวิจัยร่วมกัน

กลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมายหลัก (ทีมวิจัย) ประกอบด้วย

3.1.1 นักศึกษาปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1) นางสาวพัทธมน เอี่ยมสูงค์

3.1.2 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักรุ่นที่ 1 (ปี 2551) ทั้งหมด 18 หมู่บ้านๆ ละ 1 คน รวมเป็นจำนวน 18 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกผ่านเวทีประชาคมของแต่ละหมู่บ้านตามเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการฯ ของอบต.ป่าสัก มีรายชื่อดังนี้

1) นายเสถียร สมณสัก	10) นายเมือง อะโนสัก
2) นายอินสอน พุโสด	11) นายไพศาล แดงสัก
3) นายจำลอง ใจสัก	12) นายถนอม ราชสัก
4) นายดาวเรือง คำสาร	13) นายบุญสม เตมิชีว
5) นายภาณุวัฒน์ วิชัยรัตน์	14) นายทัศน์ สุทธิกุล
6) นายเสาร์แก้ว ทาระศักดิ์	15) นายสมทร ไชยลังการ
7) นายณรงค์ ตุงคนากร	16) นายอาคม จาวิน
8) นายศิเรก เนตรแสนสัก	17) นายเจิม ปาระมีรง
9) นายไชนัด ไชยเรือน	18) นายฉลาด ณ ลำพูน

3.2 กลุ่มเป้าหมายรอง

3.2.1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักรุ่นที่ 2 (ปี 2552) ทั้งหมด 18 หมู่บ้านๆ ละ 1 คน รวมเป็นจำนวน 18 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกตามมติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในรุ่นที่ 1 ที่เล็งเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ขยันขันแข็ง และมีความสนใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากนั้นจึงเสนอต่อประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมที่สุดมาเข้าร่วมโครงการในรุ่นที่ 2

3.3 ทีมที่ปรึกษาในพื้นที่

3.3.1 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลป่าสัก จำนวน 1 คน คือ นายนิรุทธ์ ลังการพันธ์ุ

3.3.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก จำนวน 1 คน คือ นายโกเมนทร์ กิตติศักดิ์

ซึ่งทั้ง 2 ท่าน มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาและร่วมเรียนรู้ในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำวิธีการดำเนินงานตามนโยบายของภาครัฐ และลักษณะงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้

ประเภทของข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทของแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดเวทีสัญจรประจำเดือน การสนทนากลุ่ม เป็นต้น รวมถึงการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ ข้อมูลจากทีมวิจัย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของโครงการ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ หนังสือ ตำรา รวมถึงเอกสารที่ได้มีการรวบรวม และแสดงข้อมูลในพื้นที่ตำบลป่าสัก ทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554) ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และโครงการวิจัยต่างๆ ที่มีการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลป่าสัก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิคและเครื่องมือดังต่อไปนี้

5.1 การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง หรือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ที่ใช้การตั้งคำถาม โดยมีเพียงคำถามที่นำไปสู่การพูดคุยสนทนาที่ดำเนินไปอย่างธรรมชาติ ซึ่งให้ผู้สัมภาษณ์ไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกสัมภาษณ์ และไม่รู้สึกรู้สึกอึดอัดลำบากใจในการสนทนาแต่ละครั้ง ทั้งนี้การพูดคุยจะต้องพยายามให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นของตัวเองมากที่สุด ตามแนวคำถามหรือประเด็นที่ผู้วิจัยได้เตรียมหรือกำหนดมาไว้ล่วงหน้าตามขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาวิจัย (ดังภาคผนวก ค) ซึ่งการที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงหรือถูกต้องนั้น ต้องสร้างความคุ้นเคยสนิทสนม เพื่อให้ผู้ถูกวิจัยเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ดังนั้นการสัมภาษณ์จึงเป็นการพูดคุยที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ บางครั้งอาจสามารถเพิ่มประเด็นการถามได้ แต่บางครั้งต้องลดประเด็นในการถามลง

แล้วแต่สถานการณ์ ซึ่งบางครั้งบุคคลเป้าหมายหรือกลุ่มเป้าหมายอาจจะพูดนอกประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องพยายามที่จะควบคุมประเด็นที่ต้องการให้ได้ ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาบ้างในการดึงประเด็นกลับมา

5.2 การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งการสังเกตนี้บุคคลเป้าหมายจะไม่ทราบว่าถูกสังเกตอยู่ โดยสังเกตพฤติกรรมอารมณ์ และการแสดงออกของทีมวิจัยร่วม ซึ่งได้มีการบันทึกกระบวนการไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการค้นหาข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลไปในตัว

5.3 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคล เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการที่สำคัญมาก กิจกรรมหนึ่งที่ทำเนืองอย่างต่อเนื่องในทุกเวลาและทุกโอกาส โดยมีเทคนิคคล้ายกับการประชุมกลุ่มย่อย แต่มีความเฉพาะเจาะจงในระดับบุคคลมากกว่า เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริง ณ ขณะนั้น และต้องการข้อมูลเชิงลึกในประเด็นต่างๆ อีกทั้งยังช่วยในกรณีที่นักวิจัยไม่ค่อยกล้าแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นในเวทีที่มีคนจำนวนมาก วิธีนี้จะสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อใจระหว่างผู้วิจัยและนักวิจัยได้เป็นอย่างมาก

5.4 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิธีนี้ผู้วิจัยใช้กับทีมแกนนำที่มีบทบาทภายในกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระดมความคิด สะท้อนมุมมอง สร้างความเข้าใจหรือใช้ในการหารือประเด็นเฉพาะเรื่อง เช่น การวางแผนการจัดเวทีประชุม การสรุปผลหลังการทำกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานในระยะต่อไปไปเป็นตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ และวิธีการนี้ยังทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของทีมแกนนำและศักยภาพในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ตัวของแกนนำได้อีกด้วย

5.5 การจัดเวทีสัญจรประจำเดือน เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีขอบเขตการวิจัยถึง 18 หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่หลายหมู่บ้านมีความห่างไกลกัน มีลักษณะทางกายภาพและสังคมที่แตกต่างกัน จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม และสร้างเพื่อนใหม่ต่างหมู่บ้าน อีกทั้งเพื่อเป็นเวทีสร้างความคุ้นเคย เยี่ยมเยือนทีมวิจัยถึงบ้าน พบปะ สนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันของนักวิจัยในกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในเรื่องประสบการณ์ส่วนบุคคล ความรู้ในการผลิต สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นต้น นอกจากนั้นเวทีสัญจรยังช่วยกระตุ้นให้เจ้าบ้านและสมาชิกในกลุ่มเกิดการตื่นตัว พัฒนาการผลิตของตนเองตามกำลังความสามารถทั้งทางกายและความคิดของตนเองให้ดีขึ้น หลังจากที่ได้เห็นตัวอย่างจากเพื่อนๆ สมาชิกมาแล้ว

5.6 SWOT เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ที่นำมาใช้กับกลุ่มเกษตรกรสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มร่วมกัน โดยการค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อม

ปัจจัยทั้งหมดที่มีอยู่ภายในกลุ่มและวิเคราะห์โอกาสพร้อมทั้งอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอกกลุ่ม ตลอดจนร่วมกันตระหนักถึงผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนในการดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มในโอกาสต่อไป

5.7 การจดบันทึก เป็นการบันทึกข้อมูลรายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ตามสถานการณ์จริงในช่วงของการลงพื้นที่เพื่อร่วมกิจกรรม รวมถึงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม หรือการสังเกตการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยจะจดบันทึกอย่างสั้นๆ ตามความเข้าใจและสามารถนำไปขยายความได้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และวางแผนในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

5.8 การบันทึกภาพ โดยใช้กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เพื่อเก็บรายละเอียดบรรยากาศในการประชุมหรือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำมาประกอบเป็นหลักฐานการวิจัยและถือเป็นการบันทึกช่วยจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้ดำเนินมาตลอดโครงการ

5.9 การบันทึกเสียง เพื่อบันทึกเนื้อหา รายละเอียดของการประชุม การสนทนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการ (Method)	เครื่องมือ (Tool)	การตอบวัตถุประสงค์
1. การสัมภาษณ์	- แบบสัมภาษณ์ - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระดับบุคคล	ข้อที่ 1
2. การสังเกต	- แบบสังเกตการณ์ ● แบบมีส่วนร่วม ● แบบไม่มีส่วนร่วม	ข้อที่ 1 และข้อที่ 2
3. การสร้างความเข้าใจ - การค้นหาโจทย์วิจัย - การวางแผนกิจกรรม	- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - การสนทนากลุ่มย่อย	ช่วงการพัฒนาโจทย์วิจัย ข้อที่ 2 และข้อที่ 3
4. การสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ - เรื่องการพัฒนาศักยภาพการผู้นำ - เรื่องทักษะด้านการผลิต - เรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม	- การจัดเวทีสัญจรประจำเดือน - การสนทนากลุ่มย่อย - การจัดเวทีสัญจรประจำเดือน - การศึกษาดูงาน - การฝึกอบรม - SWOT	ข้อที่ 2 และข้อที่ 3
5. การบันทึกข้อมูล	- สมุดบันทึก - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องวิดีโอ/กล้องถ่ายรูป	ทุกขั้นตอนของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิจัย

6.1 ขั้นตอนทำวิจัย

6.1.1 ช่วงการสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลพื้นฐาน

หลังจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชน และกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงาน และเข้าพบเพื่อแนะนำตัวต่อเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้พบว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำลังดำเนินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น จึงเกิด

ความสนใจในประเด็นดังกล่าว หลังจากได้ข้อมูลพื้นฐานบางส่วนเกี่ยวกับโครงการ ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายกับเกษตรกรผ่านผู้นำที่มีบทบาทอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแนะนำตัว พบปะพูดคุยและสร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกรบางส่วนถึงความจำเป็นมาของการเข้าร่วมโครงการ กิจกรรมการดำเนินงานในช่วงเวลาที่ผ่านมา

6.1.2 ช่วงการค้นโจทย์วิจัย/หาทีมวิจัยร่วม

จากการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และพบปะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการบางส่วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานต่อ จึงได้มีการจัดเวทีประชุมเกษตรกรเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการทำงานวิจัย การค้นหาและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน รวมถึงการหาทีมวิจัยร่วม โดยประสานงานผ่านทางผู้นำเกษตรกร

การจัดเวทีครั้งนี้ได้มีการทบทวนข้อมูลโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นจากการพูดคุยกับเกษตรกรบางส่วน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสร้างความเข้าใจร่วมกัน คือ โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการที่ถูกลงเสนอโดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลป่าสัก ผ่านไปเข้าทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เพื่อของบประมาณมาสนับสนุนในการดำเนินงานตามโครงการ โดยให้มีการคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้านๆ ละ 1 คน มารับทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักคนละ 20,000 บาท เพื่อไปดำเนินการและเป็นตัวอย่างในการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรหรือเป็นจุดสาธิตในการเรียนรู้ด้านการเกษตรพอเพียงให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้าน โดยมีเงื่อนไขที่จะต้องคืนเงินเพื่อส่งต่อให้กับเกษตรกรรายอื่นที่สนใจปีละ 5,000 บาท เป็นระยะเวลา 4 ปี ซึ่งเมื่อสิ้นสุดโครงการดังกล่าวจะมีเกษตรกรเข้าร่วมทั้งสิ้น 72 คน (ปีละ 18 คน) หลังจากที่ได้ดำเนินงานมาระยะหนึ่ง (2-3 เดือน) ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรต้องการแก้ไข อาทิ เช่น การหนุนเสริมในเรื่องความรู้ด้านการผลิตและเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาต้นทุนในการผลิต เป็นต้น ในเวทีจึงได้มีข้อเสนอแนะร่วมกันว่า อยากได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ให้มีวิทยากรมาบรรยายเฉพาะเรื่อง มีการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากการจัดเวทีได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรเป็นอย่างดี แม้ผู้เข้าร่วมประชุมจะยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องงานวิจัย เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกร รวมถึงวัตถุประสงค์ในการมา

พูดคุยของผู้วิจัยก็ตาม แต่จากเวทีทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลของโครงการฯ มากขึ้นและปัญหาอุปสรรค ความต้องการที่ทางเกษตรกรรมอยู่ อีกทั้งความเป็นไปได้ของการมาทำงานวิจัยร่วมกัน

ต่อจากนั้นประมาณ 1 เดือน ผู้วิจัยได้มีการนัดหมายเพื่อหารือถึงการดำเนินโครงการร่วมกันอีกครั้ง และได้ทีมวิจัยร่วมเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 18 คน และที่ปรึกษาโครงการซึ่งเป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลป่าสักและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักจำนวน 2 ท่าน

6.2 ชั้นระยะการทำวิจัย

ทางผู้วิจัยมีการประชุมที่วิจัย เดือนละ 1 ครั้ง โดยการจัดเวทีช่วงแรกได้มีการชี้แจงและทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ร่วมกัน หลังจากนั้นในเวทีต่อมามีการทบทวนแผนการดำเนินกิจกรรมที่แกนนำที่วิจัยบางส่วนได้ออกแบบร่วมกันไว้ เพื่อหารือกับสมาชิกทั้งหมดว่ากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่ จะมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร คิดเห็นอย่างไรกับช่วงเวลาที่กำหนดมาไว้อย่างคร่าวๆ ตลอดจน การแต่งตั้งคณะทำงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานวิจัยร่วมกัน เนื่องจากการประชุมหลายครั้งที่ผ่านมาหลายท่านมองเห็นว่า ถ้าจะให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวกและราบรื่น มีผู้มาเข้าร่วมประชุมมากขึ้น ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่วิจัย เพื่อแบ่งกันปฏิบัติหน้าที่ ทั้งเรื่องของการประสานงาน ติดต่อผู้เข้าร่วมประชุม วางแผนการทำงาน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมนี้ที่วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการกันเอง มีการเสนอรายชื่อและสอบถามถึงความสมัครใจแก่เจ้าตัวก่อนการมอบหมายตำแหน่ง พร้อมทั้งระบุหน้าที่และความรับผิดชอบ หลังจากนั้นได้มีการจัดเวทีโดยมีการสัญจรไปยังบ้านสมาชิกภายในกลุ่ม โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปตามความสมัครใจของผู้ที่จะเป็นเจ้าภาพ เพื่อไปเยี่ยมชม เยี่ยมชมกิจกรรมหรือความคืบหน้าที่แต่ละบ้านไปปฏิบัติกันไป ซึ่งอาจจะได้เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองได้ รวมไปถึงการเชิญวิทยากรมา มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเข้าใจ และข้อดีของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้แก่ทีมวิจัยได้ฟังกัน โดยจะเน้นวิทยากรที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยมาหลายปี โดยเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาด้านต่างๆ ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ตลอดจนการเพิ่มความรู้และแลกเปลี่ยนแนวคิดในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และศักยภาพการผลิต การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในกิจการงานของตนเอง และเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่ได้ร่วมทำวิจัยมา

6.3 ชั้นระยะหลังการทำวิจัย

ทางผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมกันนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัยต่อแหล่งทุนคือ ชุมชนโครงการบริหารจัดการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการทำวิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระของ นักศึกษาปริญญาโท (CBMAG) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันหาทิศทาง การต่อ ยอดความรู้และขยายผลเพื่อการขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ต่อไป

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อให้สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ตรงตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดให้เป็นระบบของการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่ม เนื้อหา ให้สามารถเชื่อมโยงกับแนวความคิดและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอธิบายถึงขั้นตอน ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการผลิตและการปรับตัว ของเกษตรกร ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม ในการวิเคราะห์ข้อมูลของ ผู้วิจัยอาศัยวิธีการตีความ สรุปความจากการจัดเวทีประชุม รวบรวมวิธีการประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัย ได้พบประสบจากการดำเนินการวิจัย ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นระยะจากการ อภิปรายแลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัย ทีมวิจัย และที่ปรึกษาของงานวิจัยในระดับพื้นที่ รวมถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความจริงที่พบเห็นจากการดำเนินงานวิจัย